

Vaka Örnekleriyle Kariyer Rehberliği ve Kariyer Psikolojik Danışması

Editör: Prof. Dr. Kemal ÖZTEMEL

Editör: Prof. Dr. Kemal ÖZTE MEL

VAKA ÖRNEKLERİYLE KARIYER REHBERLİĞİ VE KARIYER PSİKOLOJİK DANIŞMASI

ISBN 978-625-7228-40-4
DOI 10.14527/9786257228404

Kitap içeriğinin tüm sorumluluğu yazarlarına aittir.

© 2021, PEGEM AKADEMI

Bu kitabın basım, yayım ve satış hakları Pegem Akademi Yay. Eğt. Dan. Hizm. Tic. A.Ş.'ye aittir. Anılan kuruluşun izni alınmadan kitabın tümü ya da bölümleri, kapak tasarımı; mekanik, elektronik, fotokopi, manyetik kayıt ya da başka yöntemlerle çoğaltılamaz, basılamaz ve dağıtılamaz. Bu kitap, T.C. Kültür ve Turizm Bakanlığı bandrolü ile satılmaktadır. Okuyucularımızın bandrolü olmayan kitaplar hakkında yayınevimize bilgi vermesini ve bandrolsüz yayınları satın almamasını diliyoruz.

Pegem Akademi Yayıncılık, 1998 yılından bugüne uluslararası düzeyde düzenli faaliyet yürüten **uluslararası akademik bir yayınev**idir. Yayımladığı kitaplar; Yükseköğretim Kurulunca tanınan yükseköğretim kurumlarının kataloglarında yer almaktadır. Dünyadaki en büyük çevrimiçi kamu erişim kataloğu olan **WorldCat** ve ayrıca Türkiye'de kurulan **Turcademy.com** tarafından yayınları taranmaktadır, indekslenmektedir. Aynı alanda farklı yazarlara ait 1000'in üzerinde yayını bulunmaktadır. Pegem Akademi Yayınları ile ilgili detaylı bilgilere <http://pegem.net> adresinden ulaşılabilir.

I. Baskı: Ocak 2021, Ankara

Yayın-Proje: Şehriban Tür lüdü r
Dizgi-Grafik Tasarım: Müge Çetin
Kapak Tasarımı: Pegem Akademi

Baskı: Vadi Grup Basım A.Ş.
İvedik Organize Sanayi 28. Cadde 2284 Sokak No:105
Yenimahalle/ANKARA
Tel: (0312) 394 55 91

Yayıncı Sertifika No: 36306
Matbaa Sertifika No: 49180

İletişim

Karanfil 2 Sokak No: 45 Kızılay/ANKARA
Yayınevi: 0312 430 67 50 - 430 67 51
Dağıtım: 0312 434 54 24 - 434 54 08
Hazırlık Kursları: 0312 419 05 60
İnternet: www.pegem.net
E-ileti: pegem@pegem.net
WhatsApp Hattı: 0538 594 92 40

ÖN SÖZ

İnsanlar hayatları boyunca irili ufaklı, farkında olarak ya da olmayarak, görece önemli ya da önemsiz birçok durumla karşılaşmış ve karşılaştığı bu durumlar için birçok kararlar vermiştir. Bunlar içerisinde en önemlilerinden birisi kuşkusuz kariyerle ilgili olanlardır. Bireyin bir kariyer kararı vermesiyle aslında nerede yaşayacağı, kimlerle birlikte olacağı ve hangi etkinlikler içerisinde yer alacağı gibi yaşam stiline ilişkin kararları da verdiği söylenebilir. Bu bağlamda değerlendirildiğinde bireylerin kariyerle ilgili kararlarına yardımcı olmak, uyum ve doyum sağlayabileceği bir kariyer alanına yönelmesinde oldukça önemli olduğu söylenebilir.

Kariyer kararlarının birey için önemine paralel olarak, ülkemizde kariyer rehberliği ve kariyer psikolojik danışma alanına son yıllarda giderek artan bir ilgi olduğu gözlenmektedir. Bu ilgi doğrultusunda hem yapılan araştırmaların hem de kitapların sayısı ve çeşitliliğinde gözle görülür bir artış görülmektedir. Her ne kadar araştırmalar ve diğer yayınlar artıyor olsa da kariyer rehberliği ve kariyer psikolojik danışma alanında bilgi üretimine ve yayınlara ihtiyaç olduğu açıktır. Bununla birlikte uygulamaya yönelik yayınların kavramsal ve kuramsal yayınlara oranla yeterli olmadığı da söylenebilir. Bu açıdan değerlendirildiğinde bu kitap, alandaki bu eksikliği kısmen de olsa gidermeyi amaçlamaktadır. Kitap bir taraftan psikolojik danışma eğitimi alan lisans öğrencilerinin kariyer rehberliği ve kariyer psikolojik danışması bilgi ve becerilerini geliştirmeyi hedeflerken diğer taraftan alanda çalışan psikolojik danışmanların kariyer rehberliği ve kariyer psikolojik danışma yardımı almaya gelen danışanlarına yardım etmesini kolaylaştırmayı hedeflemektedir. Umarım sunulan içerik bu hedeflere ulaşmamızı sağlar.

Kitabın birinci bölümünde kariyer kuramlarına yer verilmiştir. Özellik faktör, gelişimsel, öğrenme ve post modern kariyer kuramları ele alınmış ve yer alan kuramların uygulanmasına ilişkin vaka analizleri yapılmıştır. İkinci bölümde kariyer psikolojik danışmasının ne olduğundan, amaçlarından ve kariyer psikolojik danışmasının aşamalarından söz edilmiştir. Ayrıca bu bölümde kariyer psikolojik danışman yeterlikleri ve kariyer psikolojik danışma sürecinde kullanılabilecek beceriler üzerinde durulmuştur. Üçüncü bölümde kariyer psikolojik danışmasında nitel ve nicel değerlendirmeden ve değerlendirme aşamalarından söz edilmiş ve değerlendirme araçlarına ilişkin örnekler verilmiştir. Çocuklarda kariyer psikolojik danışması uygulamalarının anlatıldığı dördüncü bölümde çocukların kariyer gelişim görevleri, çocuklar için kullanılabilecek test (nicel) ve test dışı (nitel) teknikler, çocukların kariyer gelişiminde etkili olabilecek faktörler üzerinde durulmuş, uygulamalara yer verilmiş vaka örneği ele alınmıştır. Beşinci, altıncı, yedinci ve sekizinci bölümlerde sırasıyla ergenler, genç yetişkinler, yetişkinler ve ileri yetişkinlerde kariyer psikolojik danışması vaka örnekleriyle açıklanmaya çalışılmıştır. Her bir bölümde ilgili olduğu yaşam dönemine ilişkin uygulamalardan söz edilerek aday psikolojik danışmanların ve alanda çalışan psikolojik danışmanların danışanlara nasıl yardım edebilecekleri somutlaştırılmaya çalışılmıştır. Son bölüm olan dokuzuncu bölümde ise etik konusuna yer verilmiştir. Bölümde ahlaki, yasal

ve etik ayrımlarına değinilerek kariyer psikolojik danışmasını ilgilendiren etik konular üzerinde durulmuştur.

Son sözlerimi söylemeden önce üzerinde önemle durmak istediğim bir noktayı belirtmek isterim. Kitap boyunca ilgili yerlerde “psikolojik danışman” unvanının kullanılmasına özen gösterilmiştir. Ancak bazı yerlerde gerek yurtdışı kaynaklardan yapılan alıntılar nedeniyle gerekse cümlenin bağlamından kaynaklanan nedenlerle “kariyer psikolojik danışmanı” ve “okul psikolojik danışmanı” unvanları da kullanılmıştır. Ülkemizde her ne kadar Mesleki Yeterlilik Kurumu’nda okul ve kariyer psikolojik danışman standartları belirlenmiş olsa da psikolojik danışman eğitiminde henüz kariyer psikolojik danışması alanında ihtisaslaşmaya gidilmediğinden ve kariyer psikolojik danışması, okul psikolojik danışması ve ruh sağlığı psikolojik danışması gibi alanlara özgü eğitim verilmediğinden hizmeti yürüten olarak psikolojik danışman unvanı kullanılmaya özen gösterilmiştir. Ama zaman zaman sözü edilen gerekçelerle psikolojik danışma hizmeti yürütenler için diğer unvanlar da kullanılmıştır. Editör ve yazarlar olarak bu farklılıkların farkında olduğumuzu ve bazı zorunluluklar nedeniyle kullandığımızı belirtmek isteriz. İlerleyen yıllarda özlemimi duyduğumuz bölüm olma ve ihtisaslaşma arzularımızın gerçekleşeceğini ümit ediyoruz. Böylece birçok tartışmanın önüne geçileceğini öngörüyoruz.

Elinizdeki bu kitap uzun ve yorucu bir sürecin sonunda hazır hale geldi. Kuşkusuz diğer kitaplarda ve başkaca yayınlarda olduğu gibi bu kitapta da bir takım eksikler ve farkında olmadan neden olduğumuz hatalar olabilecektir. Eğer bizlere bunları düzeltmek için fırsat verir, görüşlerinizi bizlere ulaştırabilirseniz kitabı birlikte daha da geliştirebiliriz. Yapıcı eleştirilerinizi bekliyoruz.

“Vaka Örnekleriyle Kariyer Rehberliği ve Kariyer Psikolojik Danışması” kitabının sizlere ulaşmasını sağlayan, bir anlık duraklayıp acaba bile demeden teklifimi kabul eden ve ilk bölümden son bölüme kadar bölümleri büyük bir özveriyle hazırlayan Dr. Özlem ULAŞ KILIÇ, Dr. Zeynep ERKAN ATİK, Dr. Tansu MUTLU ÇAYKUŞ, Dr. Selen DEMİRTAŞ ZORBAZ, Dr. Bahtiyar ERASLAN ÇAPAN, Dr. Erkan IŞIK, Dr. Olcay YILMAZ, Dr. Nurten KARACAN ÖZDEMİR ve Dr. Evrim ÇETİNKAYA YILDIZ’a çok teşekkür ederim. En çok övgüyü ve teşekkürü onlar hak ediyorlar. Birlikte çalışma mutluluğunu bana verdiğiniz için sizlere müteşekkirim. İyi ki varsınız.

Sözlerimi bitirmeden önce kitabı basmayı kabul edip sürecin başından sonuna kadar büyük bir sabır ve anlayışla bu kitabın size ulaşmasını sağlayan PEGEM ailesine sonsuz şükranlarımı sunarım. Onların destekleri bizleri güçlendirmektedir.

Herkesin bir gün mutlaka arzu ettiklerine kavuşması dileğiyle sevgiyle kalın.

BÖLÜMLER VE YAZARLARI

Editör: Prof. Dr. Kemal ÖZTEMEL

1. Bölüm: Kariyer Gelişim Kuramları

Doç. Dr. Özlem ULAŞ KILIÇ - Giresun Üniversitesi Eğitim Fakültesi
ORCID No: 0000-0002-2757-7905

2. Bölüm: Kariyer Psikolojik Danışma

Dr. Öğr. Üyesi Zeynep ERKAN ATİK - Başkent Üniversitesi
ORCID No: 0000-0002-5310-2532

3. Bölüm: Kariyer Psikolojik Danışmada Bireyi Tanıma ve Değerlendirme

Dr. Öğr. Üyesi Tansu MUTLU ÇAYKUŞ - Ankara Üniversitesi
ORCID No: 0000-0002-4758-1522

4. Bölüm: Çocuklarda Kariyer Psikolojik Danışma Uygulamaları

Doç. Dr. Selen DEMİRTAŞ ZORBAZ - Ankara Üniversitesi
ORCID No: 0000-0003-0040-9095

5. Bölüm: Ergenlerde Kariyer Psikolojik Danışma Uygulamaları

Doç. Dr. Bahtiyar ERASLAN ÇAPAN - Anadolu Üniversitesi
ORCID No: 0000-0001-5000-7321

6. Bölüm: Genç Yetişkinlerde Kariyer Psikolojik Danışma Uygulamaları

Prof. Dr. Erkan IŞIK - Uluslararası Kıbrıs Üniversitesi
ORCID No: 0000-0002-0373-120X

7. Bölüm: Yetişkinlerde Kariyer Psikolojik Danışma Uygulamaları

Dr. Öğr. Üyesi Olcay YILMAZ - TED Üniversitesi
ORCID No: 0000-0003-4740-3782

8. Bölüm: İleri Yetişkinlikte Kariyer Gelişimi

Dr. Öğr. Üyesi Nurten KARACAN ÖZDEMİR - Hacettepe Üniversitesi
ORCID No: 0000-0002-2909-6857

9. Bölüm: Kariyer Psikolojik Danışması ve Etik

Dr. Öğr. Üyesi Evrim ÇETİNKAYA YILDIZ - Akdeniz Üniversitesi
ORCID No: 000-0001-5924-3136

İÇİNDEKİLER

Ön Söz.....	iii
Bölmüler ve Yazarları.....	v

1. BÖLÜM KARİYER GELİŞİM KURAMLARI

Örnek	1
Hazırlık Soruları	2
Giriş.....	2
Özellik-Faktör Kuramları.....	3
Parsons'un Özellik-Etmen Kuramı	3
Mehmet ile Parsons Bakış Açısında Çalışmak	4
Roe'nun İhtiyaç Kuramı.....	5
Mehmet ile Roe Bakış Açısından Çalışmak.....	7
Holland Kişilik Kuramı	7
Mehmet ile Holland'ın Bakış Açısından Çalışmak	12
Gelişimsel Kuramlar	13
Ginzberg ve Arkadaşlarının Kariyer Gelişim Kuramı.....	13
Mehmet ile Ginzberg ve Arkadaşlarının Bakış Açısından Çalışmak	14
Super'ın Yaşam Boyu Yaşam Alanı Kuramı	14
Mehmet ile Super'ın Bakış Açısından Çalışmak	20
Gottfredson'un Daraltma ve Uzlaşma Kuramı	21
Mehmet ile Gottfredson'ın Bakış Açısından Çalışmak	24
Öğrenme Kuramları	24
Sosyal Bilişsel Kariyer Kuramı.....	25
Uygulama Önerisi	29
Mehmet ile Sosyal Bilişsel Öğrenme Kuramı'nın Bakış Açısından Çalışmak.....	29
Planlanmamış Öğrenme Kuramı	30
Mehmet ile Planlanmamış Öğrenme Kuramı'nın Bakış Açısından Çalışmak	32
Post-Modern Kariyer Kuramları	32
Kariyer Yapılandırma Kuramı	33
Mehmet ile Kariyer Yapılandırma Kuramı'nın Bakış Açısından Çalışmak	34
Bölüm Özeti	35
Değerlendirme Soruları.....	36
İzleme Önerileri.....	36
Kaynakça.....	36

2. BÖLÜM

KARIYER PSİKOLOJİK DANIŞMA

Hazırlık Soruları.....	42
Giriş.....	43
Kariyer Psikolojik Danışma Nedir?.....	43
Kariyer Psikolojik Danışmasının Amaçları	45
Kariyer Psikolojik Danışmasının Diğer Yardım Hizmetleri İle Benzeşen ve Ayrışan Yanları.....	47
Kariyer Psikolojik Danışmanı Yeterlilikleri	50
Kariyer Psikolojik Danışma Sürecinde Kullanılabilecek Beceriler	54
Kariyer Psikolojik Danışma Süreci Aşamaları.....	56
Danışanla İlk Temas Aşaması.....	58
Başlangıç Aşaması	61
Eylem Aşaması.....	67
Sonlandırma Aşaması.....	71
Bölüm Özeti	73
Değerlendirme Soruları.....	74
Kaynakça.....	74

3. BÖLÜM

KARIYER PSİKOLOJİK DANIŞMADA BİREYİ TANIMA VE DEĞERLENDİRME

Hazırlık Soruları.....	80
Giriş.....	81
Bireyi Tanıma ve Değerlendirme Süreci.....	83
Bireyi Tanıma ve Değerlendirmenin Amaçları	84
Bireyi Tanıma ve Değerlendirme Sürecinin Aşamaları.....	85
Bireyi Tanıma ve Değerlendirme Sürecinde Dikkat Edilmesi Gereken Hususlar	89
Kariyer Psikolojik Danışmada Değerlendirme Araçları	90
Nitel (Test Dışı) Değerlendirme Araçları.....	91
Nicel Değerlendirme Araçları	100
Nicel ve Nitel Değerlendirme Araçlarının Karşılaştırılması	109
Bölüm Özeti	110
Değerlendirme Soruları.....	111
Kaynakça.....	112

4. BÖLÜM

ÇOCUKLARDA KARIYER PSİKOLOJİK DANIŞMA UYGULAMALARI

Hazırlık Soruları	122
Giriş	122
Neden Çocuklarda Kariyer Psikolojik Danışması?	122
Farklı Kuramlara Göre Çocukların Kariyer Gelişim Görevleri	125
Super'ın Yaşam Boyu Yaşam Alanı Kuramında Çocukluk Dönemi	125
Gottfredson'ın Daraltma ve Uzlaşma Kuramında Çocukluk Dönemi	127
Çocukların Kariyer Kararı ve Seçimi Anlayışları Modeli (ÇKKS)	129
Çocukların Kariyer Gelişimlerini Etkileyen Bir Faktör Olarak Aile	130
Çocukların Kariyer Gelişimleri İçin Güçlendirilmesi Gereken Alanlar	133
Kendini Tanıma	133
Kariyer Farkındalığı	135
Test Dışı Teknikler	138
Öykü okuma/Masal anlatma	138
Kariyer Genogramı/Kariyer Ağacı	139
Çizgi Film	140
Resim Çizme	141
Rol Oynama	142
Testler	142
Çocuklar İçin Kariyer Gelişimi Ölçeği (ÇKGÖ)	143
Meslek Kararı Verme Yetkinlik Ölçeği	143
Toplumsal Cinsiyete Dayalı Meslek Seçimine Yönelik Tutum Ölçeği	143
Bölüm Özeti	145
Değerlendirme Soruları	146
Kaynakça	146

5. BÖLÜM

ERGENLERDE KARIYER PSİKOLOJİK DANIŞMA UYGULAMALARI

Hazırlık Soruları	152
Giriş	152
Ergenlik Döneminde Kimlik ve Kariyer	153
Ergenlikte Kariyer Gelişimi	154
Kariyer Gelişimi Aşamaları	156
Kendini tanımak	156
Meslekler Hakkında Bilgilenme	160
Kariyer Kararı Verme	161
Kariyer Kararsızlığı	164

Kariyer Gelişimine Yönelik Müdahaleler	166
Kariyer Programları	166
Kariyer Psikolojik Danışma	168
Bireysel kariyer psikolojik danışma	168
Grupla kariyer psikolojik danışma.....	174
Kariyer Gelişimini Etkileyen Önemli Kişiler	175
Bölüm Özeti	178
Değerlendirme Soruları.....	179
Kaynakça.....	182

6. BÖLÜM

GENÇ YETİŞKİNLERDE KARIYER PSİKOLOJİK DANIŞMA UYGULAMALARI

Hazırlık Soruları	188
Giriş.....	188
Kariyer Gelişim Görevleri	189
Kariyer Psikolojik Danışmasında Müdahale Yöntemleri	191
Kariyer Planlama Dersleri.....	192
Kariyer Planlama Atölyeleri.....	194
Grupla Kariyer Psikolojik Danışma Uygulamaları.....	196
Kariyer Psikolojik Danışmasının Aşamaları.....	199
Vakanın Danışma Oturumu Örneği.....	208
Birinci Görüşme.....	208
İkinci görüşme.....	210
Bölüm Özeti	216
Değerlendirme Soruları.....	217
Kaynakça.....	217

7. BÖLÜM

YETİŞKİNLERDE KARIYER PSİKOLOJİK DANIŞMA UYGULAMALARI

Hazırlık Soruları	224
Giriş.....	224
Yetişkinlerin Kariyer ile İlişkili Sorunları.....	226
Yetişkinlerde Kariyer Geçişleri	229
İş Kaybı, İşsizlik ve Yeniden İşe Giriş.....	231
İş Kaybı ve İşsizliğin Psikolojik Etkileri.....	233
Bir Yas Tepkisi Olarak İş Kaybı	234

Kariyer Gelişim Fırsatları	237
Yeniden İşe Giriş	238
Yetişkinlere Yönelik Kariyer Psikolojik Danışma Müdahaleleri	239
Kariyer Geçişindeki Yetişkinle Çalışmak	240
İş Kaybı ve İşsizliğin Psikolojik Sonuçlarına Müdahale	244
Danışanın Geçmiş Kariyer Yaşantıları ve Örüntüleri Hakkında Bilgi Toplama	246
Danışan Özellikleri ve Kullanılabilecek Kaynakların Değerlendirilmesi	248
Sosyal ve Toplumsal Bağlamı Anlamak.....	249
Uygun Kariyer Müdahalelerinin Belirlenmesi ve Uygulanması	250
Bölüm Özeti	252
Değerlendirme Soruları.....	253
Kaynakça.....	253

8. BÖLÜM

İLERİ YETİŞKİNLİKTE KARIYER GELİŞİMİ

Hazırlık Soruları	260
Giriş.....	260
Kuramsal Temeller	263
Emeklilik.....	271
Emeklilik Öncesi Dönem	272
Emekliliğe karar verme	272
Emekliliği planlama	275
Emeklilik Dönemi	278
İleri Yetişkinlik Dönemindeki Bireylerle Kariyer Psikolojik Danışması.....	283
Sonuç.....	286
Değerlendirme Soruları.....	287
Film Önerileri	288
Kaynakça.....	288

9. BÖLÜM

KARIYER PSİKOLOJİK DANIŞMASI VE ETİK

Hazırlık Soruları	296
Giriş.....	296
Ahlaki mi? Yasal mı? Etik mi?	297
Kariyer Psikolojik Danışmasında Etik Gerekli Mi?	299
Değerlerin Kariyer Psikolojik Danışmasındaki Rolü Nedir?.....	299
Nasıl Etik Çalışan Bir Kariyer Psikolojik Danışmanı Olunur?.....	301
Yeterli Olun ve Gerekli Kimlikleri Edinin	302

Etik İlkeleri Rehber Olarak Kullanın	304
Etik Kodları Bilin ve Etik Kodlara Uyun.....	305
Güncel Kalın	319
Bölüm Özeti	319
Değerlendirme Soruları.....	320
Film Önerileri	321
Kaynakça.....	322
Editör Ve Yazarlar Hakkında	325

1. BÖLÜM

KARİYER GELİŞİM KURAMLARI

Doç. Dr. Özlem ULAŞ KILIÇ - Giresun Üniversitesi
ORCID No: 0000-0002-2757-7905

BÖLÜM ANA HATLARI

- Özellik-Faktör Kuramları
- Gelişimsel Kuramlar
- Öğrenme Kuramları
- Post-Modern Kariyer Kuramları

HAZIRLIK SORULARI

1. Kariyerinizi ve çalışma geçmişinizi düşündüğünüzde, bunlar üzerinde ne tarz faktörlerin etkili olduğunu söyleyebilirsiniz?
2. Kariyer kararlarınızı nasıl alıyorsunuz?
3. Kariyeriniz ile ilgili ne tarz varsayımlarınız ya da inançlarınız var? Bu varsayım ya da inançların kaynağı ne/neler olabilir?

GİRİŞ

Kuram, psikolojik danışmanlar ve psikologlar gibi meslek mensuplarının insan davranışlarını kavramsallaştırması ve anlaması açısından yardımcı olan birbiri ile bağlantılı fikirler dizisi olarak ifade edilebilir. Krumboltz'un (1994) benzetmesi ile kuram danışanların kariyer davranışlarını açıklamada yardımcı olabilecek bir harita gibidir. Dolayısıyla bir noktaya ilerleyebilmede gidilebilecek tüm yolları görmek açısından farklı kuram ve uygulamaları hakkında bilgi sahibi olmanın psikolojik danışmanın perspektifini genişletmede önemli olduğu söylenebilir. Bu noktada bu bölümün amacı kariyer psikolojik danışmasını anlamada farklı kuramların anahtar kavramlarına ve uygulamalarına ilişkin bir anlayış kazandırmaktır. Kariyer kuramlarını anlamının kariyer uygulamaları açısından da bir anlayış kazandıracağı düşünüldüğünde, Kariyer Gelişim Kuramları bölümünde kariyer kuramları ile uygulama arasında bir köprü kurulmaya çalışılmıştır. Bu anlamda bu bölümde aşağıda verilen vaka örneği tanıtılan tüm kuramlar açısından kavramsallaştırılmıştır.

VAKA ÖRNEĞİ

Emekli Tarım Teknikeri Vakası

Mehmet, erkek, 67 yaşındadır ve yüksekokulda tarım bölümünü bitirmiştir. Mehmet emekli olduktan sonra ne yapacağı ile ilgili bir fikri olmaması nedeniyle kariyer psikolojik danışması yardımı almak istemektedir. Mehmet evli ve iki çocuk babasıdır. Hayatının çoğunu büyük bir şehirde geçirmiş olan Mehmet, şu anda da tarım ile ilgili bir sivil toplum örgütünün yönetim kurulu üyeliğini yapmaktadır. Bununla birlikte yıllar boyunca hukuk alanında öğrenimine devam etmek istediğini belirten Mehmet, İngilizcesini de ilerletme hayalleri kurduğunu belirtmektedir. Mehmet yıllarca mahkeme süreçlerini kendisinin takip ettiğini ve İngilizce açısından da çocuklarının onu başarılı bulduklarını belirtmiştir. Bununla birlikte nereden başlayacağını ve bunların gerçekten kendisine uygun olup olmadığını bilmediğini ifade eden Mehmet bu sebeple psikolojik danışmana başvurmuştur.

Şüphesiz ki kariyer psikolojik danışması haritasında tanıtılacak ve gidilecek birçok bölge vardır. Bir başka ifade ile kariyer psikolojik danışma alanında birçok kuram olduğu ve buna ilişkin de birçok sınıflandırma yapıldığı bilinmektedir. Bu-

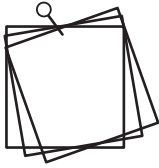
nunla birlikte bu bölümde Swanson ve Fouad (2015) ve Liptak (2000) tarafından yapılan sınıflandırmalar kullanılarak üzerinde en çok çalışmalar yapılan kuramlara odaklanılmıştır. Bu anlamda bu bölümde ele alınan kuramlar, özellik-etmen kuramları, gelişimsel kuramlar, öğrenme kuramları ve post-modern kariyer kuramları başlıkları çerçevesinde tanıtılmıştır.

ÖZELLİK-FAKTÖR KURAMLARI

Özellik-etmen kuramları, test ve teknikleri kullanarak bireylerin çeşitli nitelikleri ile mesleklerin gerekliliklerini eşleştirme yaklaşımı olarak ifade edilmektedir. Özellik-etmen kuramları kapsamında Parsons'un Özellik-Etmen Kuramı, Roe'nun İhtiyaç Kuramı ve Holland'ın Kişilik Kuramı ele alınmıştır.

Parsons'un Özellik-Etmen Kuramı

Kariyer psikolojik danışma alanının kurucusu olarak ifade edilen Frank Parsons, bu alanda ilk çalışmalarını 1908 yılında Boston'da kurmuş olduğu ilk rehberlik merkezi olarak da bilinen Mesleki Büro'da gerçekleştirmiştir. Kariyer psikolojik danışma alanında çalışmalar yapan birçok araştırmacı tarafından, bu alanın köklerinin doğrudan Parsons'a ve onun kariyer karar verme modeline yöneldiği iyi bilinmektedir. Reformist bir tutum içerisinde olan Parsons (1909) bu büroda çalışmalarını sürdürürken bireyin kendisine ilişkin bir iç görüşü kazanması, iş dünyası ve kendisi ile ilgili bir veri elde etmesi, kariyer seçeneklerinde ilerlemede cesaretlendirme ve kariyer seçeneklerini gerçekleştirmek için farklı ekonomik ve ülke kaynaklarının seferber edilmesi ilkeleri üzerine yoğunlaştığı söylenebilir. Buradan hareketle Parsons'un sosyal adaleti ve özellikle fırsat eşitliğini sağlamak adına etnik köken, sosyoekonomik düzey gibi nedenlerle kariyerlerinde engellerle karşılaşan bireylere yardım etmenin oldukça önemli olduğunu savunduğu söylenebilir.

KISA NOT

Parsons, hayatlarında herhangi bir kaynağa sahip olmayan ve kariyerlerinde hangi yönde ilerleyeceklerini bilmeyen bireylere ücretsiz olarak bilgi veren ve onlara cesaret ve ilham sağlayan bir "mesleki büro" modeli oluşturmuş ve bu büroda çoğunlukla eğitim ve kariyer ilerlemesi açısından çok az seçeneği ve kaynağı olan göçmenlerle çalışmıştır (bkz., Davis 1969).

Parsons'un kuramında bu ilkelerin yanı sıra en çok bilinen nokta eşleştirme üzerine odaklanmasıdır. Bir başka ifade ile Parsons akıllıca yapılacak bir kariyer seçiminin üç aşamadan oluştuğunu ileri sürmüştür (Parsons, 1909, s. 5):